

THE BIG YESHIVA
 "HAZON OVADIA"
 Under Personal Direction of the
 Rishon Lezion and President of Torah Sages Council
 Rabbi OVADIA YOSSEF
 7 Harikma St. Romema Jerusalem 94468
 Tel: 02-5378010

הישיבה הגדולה
 "חזון עובדיה"
 בראשות מרן הגאון וד"ר עובדיה יוסף שליט"א
 הראשון לציין תשי"א מועצת חכמי התורה
 דתי הרקמה 7 רוממה
 ירושלים 94468
 טל': 02-5378010

ב"ה. כ"ג אדר חשס"ב

לכבוד האגודה הישראלית נגד נסויים בבעלי חיים
ע"י גבי רחל גילה חת"ר.

הנידון: איסור צער בעלי חיים בעריכת ניסויים על בעלי חיים

כמענה למכתבכם מיום כ"ב אדר חשס"ב, בדבר ניסויים בבעלי חיים לצורך פיתוח מוצרי קוסמטיקה או חומרי ניקוי, הוגי להשיב:

על פי ההלכה אין להתיר בשום פנים ואופן עריכת ניסויים על בעלי חיים לצרכים הג"ל. כי ידוע שאיסור צער בעלי חיים הוא איסור תורה, כדילפינן בגמ' בבא מציעא (לא.) מדין פריקה וטעינה, וגם כתיב ורחמיו על כל מעשיו. ולמה הכיית את אהונך. וכמו שפסק הרמב"ם (פרק יג מהלכות דונח הלכה יג). וכן דעת החינוך (מצוה תנא), ועוד ראשונים. וכבר הארכנו בזה בס"ד בספר "ילקוט יוסף" איסור והיתור כרך א' (עמוד ג'), וכן בילקוט יוסף (שכח כרך ד', עמוד מא). וכל ההיתור בעריכת ניסויים על בעלי חיים הוא אך ורק לצורך רפואה האדם תוך בקרה שאכן הניסויים הכרחיים לצורך האדם. ושם בילקוט יוסף כתבנו לרד"ק כמה שנוהגים חכמי המושבים, להרעוב את התרנגולות כדי שיוכלו לחזור ולהטיל ביצים. וה"כזה בשו"ת שבט הלוי (חלק יורה דעה סימן י) והביא שם דעת הראשונים שפסקו הצער בעלי חיים דאורייתא, וכרמוכת בשבת (קכח:). וכחכ בנימוקי יוסף שם, דדוקא בצער גדול, אבל צער מועט לא, כדמוכת בבבבא (לג.) גבי אותו ואח כנו שנפלו לכור, ומכל מקום אף דצער בעלי חיים דאורייתא הותר להשמישן של בני אדם. ויש לרד"ק אס צער בעלי חיים הותר דוקא להשמיש המוכרת, או גם לריוח ממון, הגה בחשובת בנין צינן חלק א' (סימן קת) כתב בפירוש, דמה שכתב הרמ"א באבן העזר (סימן ה' ע"ג י"ד) דכל דבר שצריך לרפואה או לשאר דברים לית ביה משום צער בעלי חיים, היינו שיש צורך רפואה אפ"י לחולה שאין בו סכנה, וכיוצא בזה דבר מוכרח, אבל לא ריוח ממון. וכן הביא באוצר הפוסקים שם, בשם ספר אמרי שפר (סימן לד) דאין כוונת הרמ"א להתיר בשביל ריוח ממון. אולם יש לחמוה על זה מצד המהר"א בהרומת הרשן, שכתב להרי"א דליכא איסור צער בעלי חיים אלא אם כן אין לו ריוח. אולם כל זה בצער גדול שגם הוא מותר לצורך, אבל אכורחת מופרות כגון בבידן דידן להרעוב בעלי חיים זמן מרובה ולמנוע מהם אוכל למסרת ריוח ממון, זה ודאי דאין להקל, וכמו שהביא באוצר הפוסקים בשם תולדות יעקב (חלק יורה דעה סימן לג), דכבר צווחי קמאי דקמאי על הקצבים המרעיבים את הבהמות יום או יומיים, באומרים שבעבור הרעבון מכייד הבשר שעוברים על צער בעלי חיים, כיער"ש.

וראה עוד בדין צער בעלי חיים כשרי חמד (מערכת הצר"י כלל א'), ובעפרא רארעא (מערכת צ' אות עג), וכשר"ת נודע ביהודה (מהורא מיוא חלק יורה דעה סימן י), ובשר"ת רב פעלים חלק א' (חלק יורה דעה סימן א'), ובשר"ת מנחת יצחק חלק ר' (סימן קמה), ובשר"ת ציץ אליעזר חלק יד (סימן סח), ובשר"ת יתוה דעת חלק ג' (סימן סו).

נמצא שגם בדבר שיש צורך לאדם אין ההיתור מרווח, ויש לצמצמו ככל האפשר. אבל לצורך קוסמטיקה וחומרי ניקוי, כדראי הגמור שאין להתיר צער בעלי חיים.

ובפרט ששמענו שחוחכים אברים כדי להראות ללומדים כיצד נראה האפרוח וכיצד נראים איבריו, בלא שום תועלת רפואית כלל וצ"ק, ומי החיד להם לעבור על איסור הורה של צער בעלי חיים, וככך מקנים בעצמם מדת האכזריות, וכבר האריכו הראשונים לבאר את מצות השחיטה, מרוע בשחיטה אין צער בעלי חיים.

והרמב"ם במורה נבוכים (עמוד שלי) כותב בזה"ל: כיון שהביא ההכרח לאכילת החי, היתה הכוונה להקל מיתתו במה שקל להשיגו, שאי אפשר להכות הצואר אלא בסף, ולהקלה המיתה הותנה חדות הסכין. ועוד כתב הרמב"ם (עמוד שיד), ואמנם צער בעלי חיים דאורייתא סמא שנאמר על מה הכיח את אתונך, שלא נהג במדת האכזריות, ולא נצער לבטלה וללא תועלת, זולתי בעה הצורך, כי תאזה נפשך לאכול בשר, לא שנשחט על דרך האכזריות או השחוק. ע"כ. ומבואר, ודחוח הסכין ששוחטים בה נועדה לשם הקלה הצער בעת השחיטה. ומה שהותר צער זה הוא מפני שיש בדבר תועלת לבני אדם. וכיצא בזה תירץ הרמב"ן, דלעולם צער בעלי חיים דאורייתא, אלא מאחר שהתורה אמרה סוסייהם תעקר, אלמא אין צער בעלי חיים אסור לתקנתם של בני אדם, שלא יבואו לידי תקלה באיסורי הגאה וכו', ובעלי חיים לצורך אדם שחיטתן וצערן מותר. ע"כ. וגבי שחיטה כתב, דבהמה זו שנשחטה לטובתה נשחטה, שעלתה ממדרגת גוף בהמה למדרגת גוף אדם. וכ"כ בספר ילקוט הראובני (פרשת שמד). גם בפסקי הוס' (פרק קמא דמסדה דהה) בחכמו, דאין צער בעלי חיים אלא כשמצער בלא ריוח. וכן מבואר בנימוקי יוסף (פי' ובבית) בשם הר"ן, דמה שאמרו בוקן ואינה לפי כבודו שאינו פורק, אף דצער בעלי חיים. היינו משום דצער בעלי חיים הותר לצורך השמישן של בני אדם, וממילא כל שכן לכבודם בשב ואל תעשה, רגדול כבוד הבריות שזוהה לא תעשה שבתורה. ע"ש. ובספר האשכול (הלכות שחיטה ס"א) כתב, וכי מאי איכפח לו להקביה בין שחט בהמה לנוחר. כלום אתה מעילו או מויקו, מאי איכפת ליה בין אוכל טהורות לנבלות, אם חכמה חכמת לך, אלא לצרף בהן את הבריות, שנאמר, אמרות ה' אמרות טהורות, אמרת ה' צרופה, למה שיהא מגין לך. ע"כ. (והיינו, שאם יחנקו את הבהמה, יחרגל לאכזריות, ולכן נצטרינו לשחוט בסכין חדה, לצרף את הבריות ולהרגילם שלא להתאכזר על בעלי חיים).

ויש שנהגו קודם השחיטה למרוט את הנוצות של העוף, להכין הצואר לשחיטה. וכבר הקשה הפרי מגדים (סימן ס"ה) דהא צער בעלי חיים דאורייתא, ותירץ, דיש לומר דכיון שאינו מחבוין לכך שרי, וצ"ע. ובשו"ת מי יהודה (חלק יורה דעה סימן ט"ו) הקשה עליו, דהא הו' פסיק רישיה, ואפילו אי צער בעלי חיים מדרבנן הא קיימא לן דפסיק רישיה בדרבנן אסור, ודלא כהחרומה הרשן. ובשו"ת יביע אומר חלק ד' (חלק אהה חיים סימן ס"ז) כתב, ולפע"ד לא קשיא מידי, דהא כתב בשו"ת חתם סופר (חלק יורה דעה סימן קמ"ג). דאף על גב דלדינא קיימא לן בהטנן אברהם (סימן שיד סק"ה) דפסיק רישיה בדרבנן אסור, היינו דוקא באיסורי שבת, אבל בשאר איסורי רישא להקל בפסיק רישיה דרבנן, ולא ילפינן מינה לשאר איסורין, וכמו שכתב הרא"ש (פרק ב' דמסחים סימן כ'). דפסיק רישיה הו' כמתכרין בכל איסורין דאורייתא. אלמא דבאיסורין דרבנן שרי. ע"ש. ומשום הכי כאן שרינן לחלקש הנוצות, אף דהוא פסיק רישיה של צער בעלי חיים. ולפי זה אתי שפיר מה' שהקשה האפי' זוטרי (אבן העזר סימן ה' ס"ק ס"ה) על מה שכתב בנחלת צבי בשם מהר"א, שמוחר לתתון לשון עוף בדי שידבר, וכן אונים מהכלב כרי ליפותו, וכיו"ב, דאף אי נימא דסבירא ליה דצער בעלי חיים הוא רק מדרבנן, מכל מקום מי התיר לנו צער בעלי חיים לכתחלה בלי צורך. ע"ש. ולפי האמור ניהא, דמכיון שאינו מתכרין אע"ג דהו' פסיק רישיה, בדרבנן מיהא שרינן פסיק רישיה בשאר איסורין. (ומכל שכן שלרעת המהרא"י גם בשבח פסיק רישיה בדרבנן שרי).

בברכת חמורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראש ישיבת חזון עובדיה
בן למרן אאמור"ר עט"ר הגר"ע יוסף שליט"א

